

Perä-Pohjolainen

N:o 29 – 9.4.1898

Kirjeitä Ameriikasta.

(Perä-Pohjolaisen kirjeenvaihtajalta.)

VIII.

Sisällys: Kapakka elämä. – Sota tulossa.

New York Mills, Minn. 14.3.1898

Joskaan ei kansalaistemme elämä täällä merien takaisessa maassa ole vielääkään monin paikoin millään kehuttawalla kannalla, ei se – kiitos siitä raittiuden ja valon ystäville – kuitenkaan enää ole niin hurjaa ja läpeensä raakaa kuin wiisitoista tai kymmenen vuotta sitten, jolloin ei vielä juoppouspaheen ja muiden alhaisten intohimojen orjiksi waipuneiden kansalaistensilmä raittiusaate ollut awaamassa. Tuntuu waikealta uskoa, että kansasta, joka on jo aikoja sitten siwistyskansoihin kuulunut, vielä yhdeksännentoista vuosisadan loppupuolella woi löytyä niinkin alhaisella kehitysasteella olevia kansaweljiä ja -sisaria, joiden elämää siwistyneet ameriikkalaiset owat katsoneet sopiwaksi werrata Austraalian ihmisyöjäin elämään! Kylläkin surkeaa, mutta totta. Kiinalaisetkin, jotka nyt owat halweksituimmat Ameriikkaan siirtyneistä kansoista ja joilta maahan tulo on sakon uhallä kielletty, olivat monta wertaa suosituimmat kuin miehet ja naiset ”tuhatjärwien maasta”. Työtä kun sai, sen tehdä wiitsi, kahden, kolmen ja neljän dollarin päiwäpalkalla, niin olihan sitä millä rentustella. Huomisesta ei suurta huolta pidetty. ”Katsokaat kukkasia kedolla, kuinka ne kaswawat, eiwät ne työtä tee, eiwätkä kehrää”, lienee usea ajatellut. Kultaa kun oli, eikä pelkoa saannin loppumisesta, niin miksikä ei ryypätä sopisi! Tuo kultainen wapaus käytettiin kowin wäärin. Murhat oliwat milt’ei jokapäiwäisiä. Eikä syytä ihmettelyyn, sillä kapakoita oli kaikkialla. Ken waan tawalla tai toisella sai siksi rahoja kokoon, että kykeni wiinaweron, joka siihen aikaan oli vielä werrat- tain halpa, maksamaan, hän alkoi kapakoitsijaksi, se kun oli liikettä, johon yksinkertaisinkin ja oppimatoinkin kykeni ja jolla wähimmässä ajassa woi päästä rahoihin käsiksi. Ja rikastumaan kun oli tultu, niin samapa tuo millä keinoin rikkautta saatiin. Perheen turwa jos murhattiin tai

Kirjeitä Ameriikasta.

(Perä-Pohjolaisen kirjeenvaihtajalta.)

VIII.

Sisällys: Kapakka-elämä. – Sota tulossa.

New-York Mills, Minn. 14/3 98.

Joskaan ei kansalaistemme elämä täällä merien takaisessa maassa ole vielääkään monin paikoin millään kehuttawalla kannalla, ei se – kiitos siitä raittiuden ja valon ystäville – kuitenkaan enää ole niin hurjaa ja läpeensä raakaa kuin wiisitoista tai kymmenen vuotta sitten, jolloin ei vielä juoppouspaheen ja muiden alhaisten intohimojen orjiksi waipuneiden kansalaisten silmiä raittiusaate ollut awaamassa. Tuntuu waikealta uskoa, että kansasta, joka on jo aikoja sitten siwistyskansoihin kuulunut, vielä yhdeksännentoista vuosisadan loppupuolella woi löytyä niinkin alhaisella kehitysasteella olevia kansaweljiä ja -sisaria, joiden elämää siwistyneet ameriikkalaiset owat katsoneet sopiwaksi werrata Austraalian ihmisyöjäin elämään! Kylläkin sur-

wiettiin wankeuteen, niin omapahan oli asiansa – juutastako se meihin koskee!

Nähdäksemme Ameriikan suomalaisen tuon- aikusen kapakan – samallaisia on vieläkin ole- massa, waan ei niin tiheässä kuin tuona Ame- riikan kultaisena aikana – on meidän mentävä tuonne kaupungin syrjäiselle kadulle, jossa wi- heliäisyys ja kurjuus owat täydessä kukoistuk- sessaan, jossa puoli-alastomat lapset kerjääwät leipää ja ennen aikojaan kuihtuneet äidit kyyne- leitään wuodattawat. Jo monien kadunristeyksi- en päähän kuuluu mitä kamalin kiljunta, synkim- mät kiroukset ja korwia särkewä soitanto. Astu- kaamme eteenpäin kohti tuota kurjuuden tyyssi-

jaa. Owen kun awaa, tulwaa vastaan inhottawin löyhkä; wiinat ja oksennukset ne tuon saastaisen tuoksun antawat. Tiskin takana häärää mies, jonka watsan ympärille saisi jo wanteet panna, naama turwoksissa – rewolwerinperä kurkistellen molemmista housujen takataskuista. Entä hänen towerinsa! Naisparka, jolta on mennyt hywä maine ja kunnia, on ottanut tämän luolan asuntopaikakseen. Jos teillä jotain asiaa hänelle on, iskeköö waan silmää, kyllä hän yskänne ymmärtää, tie hänen kamariinsa kulkee lattian kautta, tiskin takaa. Toisella seinän wierustalla istuu nuoria ja wanhoja miehiä pelaten korttia, juoden wiinoja, kiroten ja räyhäten. Siwuowen suussa ”nyljetään pukkia”. Perällä huonetta töytitään biljardipalloja, joille tuo lady (lue: leidi) wäliaaikoina juomia kantaa. Että saataisiin helwetti maan päälle, on huonetta jatkettu ja laitettu ”tanssisali”. Täällä se tuo Suomen mies, joka ennen kotikummulaan niin rauhallisena heitteli kirwestään petäjän tai kuusen kylkeen, nyt hanuri- tai wiulurämää rämpyttää. Kommano on niin sawua täynnä, ettei tahdo toista seinää nähdä. Juowuspäisiä miehiä ja puolialastomia naisiaistuu kymmenittäin seinän wierustoilla, suunsa täydeltä kiskoen keuhkoihinsa tuota saastaista ilmaa. Jo panee pelimanni polkaksi. Silloin kaikki kuin käärmeen pistämät lattialle. Tuolla kaatui pari, täällä toinen. Riita syntyy. Puukko wälähtää ja painuu kansaweljen lihaksiin. Temmellys käy entistään hurjemmaksi. Mutta pian kapakoitsijakin paikalle saapuu. Joka haawan sai, se wiedään pois ja kakki on taasen entisellään. Kun on tanssin ja wäkijuomain awulla saatu alhaisimmat intohimot korkeimmilleen kiihotetuksi, lähdetään parittain nurkan taakse ”jäähdyttelemään”. Yö kun alkaa olla puoliwälissä, rahat kukkarosta kadonneet, eiwätkä jalat omistajaansa tahdo kantaa, tulee poliisi, sulkee owet ja korjaa kurjimmat putkaan. Kapakoitsija on ansainnut hywän päiwäpalkan, samoin hänen towerinsa ja ehkäpä joku syrjäinenkin naishenkilö. Onhan tämä jalostuttawaa elämää?!

Mutta missä owat nyt tuon-aikaset kapakka-porhot? Useampi heistä kurkistelee linnan ristikköjen takaa. Mitäpä muuta mies olisi ansainnut noilla kahdella rewolwerilla, joita hän housuinsa takataskuissa kantoi. Missä ne suuret rahasumat, jotka hän liikkeellään kokosi? Ne owat hajonneet kuin tuhka tuuleen; wääryydellä koottu omaisuus ei tuota onnea kokoojalleen. Ennemmin tai myöhemmin on luonnon laki toteutuwa. Toiset, jotka wankilan wälttiwät, owat käyneet työhön kyke-

nemättömiksi ja niin tulleet pakotetuksi turwautumaan armeliasten ihmisten suojaan. Ainoa, jonka minä tiedän näistä urhoista wielä wapaalla jalalla ja hywissä waroissa olewan ja joka yhä samaa liikettä jatkaa, on eräs August Erikson (Hiukka), Kemistä kotoisin, nykyisin Astoriassa, Oregonin waltiossa. Ajatellessa Augustia johtuu mieleen eräs mies, joka puoliväliin toistakymmentä wuotta sitten katosi Kemistä teille tietymättömille, tehtyään miesmurhan. Pelihelwetin pidolla, jonka yhteydessä on kapakka ja irstaisten naisten luola, on hän koonnut melkoisen suuren omaisuuden. Mutta miten kauan tuo kaikellaisella wääryydellä koottu omaisuus ottaa Augustilla pysyäkseen, on epätietoista, sillä hänen palkollisensa kuuluvat kilwan pölyyttätävän tuhkaa isäntänsä silmiin. Pelihelwettiä ja kapakkaa hoitaa pääasiallisesti Augusti itse, irstaisuuden luolaa hänen ”elämänsä sulostuttaja”, jolla, siwumennen sanoen, on kolme perillistä – isät meriä kyntäwät. Mutta waikka Augusti onkin rikas, kuten yleensä luullaan, antaa hän kuitenkin wanhain vanhempainsa, jotka nykyisin asuwat Minnesotan waltiossa, lähellä Duluthin kaupunkia olewalla pienellä maatilalla, kärsiä hienoa puutosta. Sydäntä ei näytä miehellä olewan enemmän omia vanhempiansa kuin kansaansaakaan kohtaan. Samalla kyn hän on kylwänyt kurjuutta kansaansa, on miespolonen itsekin joutunut niin himojensa orjaksi, ettei tule päiwäkään toimeen ilman wäkijuomia. Augusti on, kuten syytä on otaksuakin, hywin onnellinen elämässään, sitä todistanee sekin seikka, että hän on jo useita kertoja yrittänyt itsemurhaa tekemään. Tähän asti on mies saatu kamalissa aikeissaan estetyksi, waan ehkäpä se wielä kerta toteutuu, sillä huonolla elämällä on huono loppu!

Kuohuksissa alkawat mielet Ameriikassa olla äskettäin Yhdyswaltain ”Maine”-nimisen sotalaiwan häwiön johdosta Hawannan (Kuubassa) edustalla, se kun räjähti ilmaan espanjalaisten toimesta. Ottipa käteensä minkä Ameriikan englanninkielisen lehden tahansa, niin pian huomaa miten isänmaallisia Yhdyswaltain monet eri kansallisuudet owat Sotaa! Sotaa! Huudetaan kaikkialla. Ja miksikäpä ei, sillä kukapa isänmaansa ystäwä woisi tuollaisen werityön hymysuin vastaan ottaa? Onhan se tawallaan kamalimpia, mitä historian lehdet kertoa woiwat. Laiwa, joka on tullut maksamaan lähes kolme miljoonaa dollaria ja joka rauhallisissa aikeissa menee wieraan wallan satamaan, lennätetään yön pimeydessä

260 miehen kera ilmaan, se on kylliksi antamaan aihetta sotaan mille wallalle tahansa. Eikä suinkaan Yhdysvallat ole awuttomimpia maailmassa! Kaukana siitä. Täällä on rikkautta, täällä on miljoonittain miehiä, joilla on isänmaallisuutta ja rohkeutta rinta täynnä. Sota jos Espanjan kanssa syttyy, olkoon niin raaka ja werenheimoinen kansa kuin onkin, niin ehkäpä Espanja on pian näkewä, että on kokonaan toista taistella rikkaan ja hywin ruokitun kansan kuin jonkin köyhän ja nälkiintyneen sissijoukon kanssa. Jos selwille saadaan, jota juuri parailaan tutkitaan, että laiwan räjäyttäminen on tapahtunut, kuten syytä on luulla, Espanjan hallituksen tahdosta, niin silloin on sota warmasti syttwä. Mutta jos se on, kuten toiselta puolen arwellaan, jonkin yksityisen, waikkapa Weylerin, werenheimaisen espanjalaisen toimesta tapahtunut, niin Espanjan on, sotaa wälttääkseen, maksaminen Yhdyswalloille 15 miljoonaa dollaria wahingonkorwausta. 5 miljoonaa laiwasta, 10 miljoonaa surmansa saaneiden jälkeen jääneille omaisille. Sillä Setä Samuli, (=Yhdysvallat) pitää hywän huolen pojistaan ja heidän omaisistaan. Sotilaat, jotka laiwan häwityksessä henkensä menettiwät, haudattiin Havannan hautausmaahan kolmantena päiwänä heidän kuolemansa jälkeen. Mutta nyt on Setä Samuli kaiwattanut poikansa pois wieraan wallan mullista ja tuottaa ne sinkkiarkuissa omaan maahansa ja hautaa heidät wartawasten tehtyyn kalmiston kartanoon, johon heille jokaiselle pystytetään hautaristi, jossa on merkittynä wainajan nimi, syntymä- ja kuolinpaikka ja -päiwä j. n. e. Yhdysvallat samoin kuin Espan-

jakin warustelewat kiiruimman kautta mahdollisesti syttwää sotaa warten. Yhdysvallat owat maansa kansalaisilta ottaneet 500,000,000 dollarin lainan sotawarustuksia warten. T. k. 8 p:nä myönsi kongressi ja senaatti 50,000,000 dollaria presidentti William McKinley'lle mielensä mukaan käytettäväksi warustuksiin. Piakkoin valmistuu kolme suurta sotalaiwaa entisten lisäksi. Merisatamiin lasketaan torpedoja ja miinoja tuhansittain, linnoituksia muurataan entistään wahemmiksi. Noin 25,000 miestä on saanut työtä rautatehtaissa sotawarustusten valmistamisessa. Meri- ja maasotawäki, joihin kuuluu noin 4,000,000 miestä, on saanut käskyn olla walmiina astumaan sotarintaan hetkellä millä hywänsä. 21 ja 25 vuoden wälillä olewilta kansalaisilta on maasta muutto kielletty siksi, kunnes riidanalainen asia on ratkaistu joko sodan tai rauhan kautta. Kymmeniä tuhansia nuoria ja wanhoja isänmaansa ystäwiä tarjoutuu wapaaehtoisesti maansa puolustukseen. Yksistään Minnesotan waltiosta on jo kuwernöörille ilmoittautunut lähemmäs 15,000 nuorta miestä olewansa halukkaita werileikkiin. Lisää sotamiehiä on ruwettu wärwäämään. Sodan aljettua wiedzään heidät kahdeksi wiikoksi sotakouluihin ja sitten taistelutantereelle. Yhdeksättä miljoonaa miestä, joiden ikä ei nouse yli 25 vuoden, on jo tiedossa sotaa warten. Sodankiihko yltyy päiwä päiwältä, eikä tiedä milloin se raiwoon puhkee. Miten asia päättyy, siitä ei wielä tätä kirjoittaissa ole mitään warmuutta. Woi syttwä sota, woi olla syttymättäkin.

A. P.

Tekstin puhtaaksikirjoitus ja taitto:

Siirtolaisuusinstituutti

<http://www.migrationinstitute.fi>

Alkuperäistekstit haettavissa

Historiallisesta sanomalehtikirjastosta osoitteessa:

<http://digi.lib.helsinki.fi/sanomalehti>

Yksittäisen lehden numero löytyy helpoimmin
sivuston **selailu**-toiminnon kautta.

Kansalliskirjaston DIGITOIDUT AINEISTOT Suomeksi | På svenska | In English

Etusivu **Sanomalehdet** Pienpainatteet Aikakauslehdet Muut tietokannat ja verkkoaineistot

Pikahaku Hae

HISTORIALLINEN SANOMALEHTIKIRJASTO

Pääsivu **Selailu** Haku Tarkennettu haku Artikkelihakemisto Palaute

Tervetuloa tutustumaan Suomen historiaan ja menneeseen aikaan vanhojen sanomalehtien kautta!

för Helsingfors och L